

narodni pod tyđinskom vladom ostao čvrst i nepromenjen u tečaju mnogo vekova. Kad je propalo tursko gospodarstvo, srpski narod je upravo produžio svoj unutarlji razvitak onde, gde je bio zaustavljen, kad je podpao pod tursku vlast. Svi patrijarhalni narodi pojavljuju se kao savez plemena. Ovo prvobitno stanje proživeli su svi narodi, koji danas stoje na visokom stupnju civilizacije. U Srbiji se pred revolucijom neprimećava pleme, kao neka zasebna jedinica, kao što se to vidi u Crnoj gori i Hercegovini do današnjeg dana. Uzrok je tome sigurno, što su ovi krajevi veoma često opustošavani i što se narod neprestano preseljavao i raseljavao za vremena dugih i strašnih ratova između Turske i Austro-Ugarske. I do današnjeg dana po srpskim selima nalazi se po među sebe, no te su pojave dosta retke. Ali porodica srpska i do danas, a još više u vreme prvog ustanka, imala je sasvim patrijarhalni oblik. Ovaj patrijarhalni oblik ogleda se u čvrstoj uzajamnosti u radu i životu sviju članova porodice s jedne strane; a s druge u podčinjenosti mlađih starijemu i ženskih muškima. - Podčinjenost u porodici veoma se razlikuje od birokratske ili u opšte državne podčinjenosti. Ona ima svoj oridinalni koren i svoj osobiti značaj. Starešinstvo po samom poreklu reči pokazuje značenje te podčinjenosti. Glava porodice, muž i otac, obično je po godinama najstariji u porodici. On se stara za svoju porodicu, rani je i brani; on je njen prirodni zaštitnik. On je predstavnik porodice u opštini i pred turskim vlastima.

Podčinjenost prema takvom starešini osniva se dakle na ljubavi što dolazi od krvnog srodstva, na blagodarnosti za očinske brige i staranje i na poštovanju starosti i iskustva. Po svom poreklu, dakle, vlast u porodici pripada najstarijem. Razume se ova je vlast blaga, očinska, ali je veoma prostrana. Ona se prostira čak i na najnježnija osećanja čovekova - na ljubav između muža i žene. Ženidba sina i udaja kćeri pripada roditeljima. Momak i devojka često se i ne vide, već njiovi roditelji svrše pogodbu i uglave svadbu između "svoje dece". Moralna vlast što je u ovakim odnosajima imaju roditelji nad decom, veoma je silna. Ona je jaka u Srbiji i do današnjeg dana. I danas se čuje: ja sam te rodio (ili rodila) i odranio - ja sam tvoj gospodar. Ovakve su pojave u ono doba bile opšte. Takvu vlast roditelja nad decom podpomaže "javno mnjenje" celog naroda, koje obasiplje preziranjem sina ili kćer koji neslušaju i ne poštuju svoje roditelje. No slučajevi neposlušnosti redki su. Obično se to svršava u najvećem redu i pristojnosti. Žena sinovljeva u kući je sluga i mužu i njegovim roditeljima. Duboka ukorenjena povika na svekrve u našem narodu najočiglednije dokazuje vlast u porodici.(6) Nevesta obično nikoga ne zove po imenu - od stida. A ime svog muža ne